

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 382/2021 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om att trygga de ungas tillträde till gymnasiestudier

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 382/2021 rd undertecknat av riksdagsledamot Anna-Kaisa Ikonen /saml:

Hur ämnar regeringen säkerställa att allt fler unga får en gymnasieplats i sin egen hemkommun?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt 16 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till avgiftsfri grundläggande utbildning, vilket innebär utbildning som hör till läroplikten.

Under föregående regeringsperiod genomfördes en reform av gymnasie- och studentexamenslagstiftningen. I detta sammanhang ansågs det inte finnas grunder för att försvaga de principer för studerandes rätt att fritt söka sig till utbildning och jämlikt bemötande av sökande som redan länge efterlevts. I samband med att läroplikten utvidgades bevarades principen om rätt att fritt söka sig till utbildning i fråga om andra stadiet som hör till fullgörandet av läroplikten. Enligt 19 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) har den som söker till utbildning som avses i denna lag rätt att söka till den läroanstalt han eller hon önskar. Enligt 22 § 1 mom. ska vid antagningen av studerande jämlika antagningsgrunder tillämpas.. Den nämnda bestämmelsen ska iakttas på samma sätt när studieplatser tillsätts genom riksomfattande ansökningsförfaranden eller kontinuerlig ansökan. I gymnasieutbildningen för unga används de sökandes tidigare studieframgång och ansökningsönskemål som grund för antagningen. Utbildningsanordnaren beslutar om eventuella urvals- eller lämplighetsprov och andra tilläggsbevis. Närmare bestämmelser om urvalskriterierna och viktningen av dem vid antagningen av studerande utfärdas genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet.

Ordnandet av gymnasieutbildning grundar sig på tillståndet att ordna gymnasieutbildning och är en statsandel av finansieringen. En förutsättning för att tillstånd att ordna utbildning ska beviljas är att utbildningen enligt tillståndet är nödvändig med beaktande av det riksomfattande eller regionala utbildningsbehovet och utbildningsutbudet. På så sätt föreskrivs att gymnasieutbildningen till sin karaktär är en mer omfattande utbildningsuppgift än en enskild kommun.

Även om kommunen inte har tillstånd att ordna gymnasieutbildning och således inte ordnar gymnasieutbildning, ska den ändå delta i den lagstadgade finansieringen av gymnasieutbildningen i den grad den motsvarar den invånarbaserade betalningsandelen. På så sätt omfattar finansieringssystemet kostnadsansvaret för gymnasieutbildningen för alla kommuner oberoende av om de ordnar gymnasieutbildning eller inte.

Att invånare i andra kommuner söker sig till utbildning och att åldersklasserna ökar förklaras delvis av den ökade utbildningsefterfrågan på stadsorterna. Samtidigt erbjuds lediga gymnasieplatser i de omgivande kommunerna. Städernas attraktiva gymnasier och deras mångsidiga undervisningsutbud samt gymnasierna med en särskild utbildningsuppgift uppmuntrar de studerande att söka sig till dessa gymnasier oberoende av hemort. Gymnasieutbildning med en särskild utbildningsuppgift ger alltid administratören tilläggsfinansiering för skötseln av uppgiften. En av utgångspunkterna för uppgiften är att svara på regionala och riksomfattande utbildningsbehov. Antalet antagningsplatser inom gymnasieutbildningen har inte reglerats på riksnivå, utan utbildningsanordnarna beslutar i regel om platserna och om en eventuell ökning av dem.

Anordnaren av gymnasieutbildning beviljas finansiering på basis av det pris per enhet som undervisnings- och kulturministeriet fastställt och det faktiska antalet studerande, så en eventuell ökning av antalet antagningsplatser beaktas direkt i finansieringen som beviljas anordnaren av gymnasieutbildning.

I regeringens proposition om utvidgning av läroplikten (RP 173/2020 rd, s. 125) konstateras att eftersom antalet som börjar i gymnasieutbildning inte har begränsats av utbildningsutbudet utan av antalet sökande, kan utbildningsutbudet 2021 bedömas räcka till på riksomfattande nivå för den andel av dem som avslutat den grundläggande utbildningen som söker till gymnasieutbildning och som uppfyller miniminivån vid antagningen av studerande till gymnasierna. I regeringens proposition konstateras dock att en utmaning för gymnasieutbildningen är emellertid i någon mån matchningen mellan utbud och efterfrågan. I gymnasier på mindre orter har man redan nu kunnat erbjuda de studerande läroböcker och annat material avgiftsfritt, som ett sätt att svara på konkurrensen från de större städernas gymnasier. Utvidgningen av avgiftsfriheten till läromedel och resor mellan hemmet och läroanstalten kan undanröja hinder för att söka sig längre bort än till hemortens gymnasium, till exempel till gymnasiet på en större ort. Å andra sidan förbättrardigitala undervisningsformer möjligheterna för även gymnasier på små orter att erbjuda sina studerande ett brett utbud av studier i samarbete med andra gymnasier, vilket minskar behovet av att söka till större gymnasier.

Finansieringen av utvidgningen av läroplikten har dimensionerats så att den motsvarar de riksomfattande kostnader som föranleds av reformen och som grundar sig på storleken på den åldersklass som omfattas av den utvidgade läroplikten.

Enligt uppgifterna i den gemensamma ansökan har 56 procent av dem som slutfört den grundläggande utbildningen gått i gymnasiet, vilket motsvarar nivån i fjol. I år fick 32 274 sökande en studieplats vid ett gymnasium. Antalet primära sökande var 35 127. I fjol fick 32 150 sökande en studieplats. Antalet primära sökande var då 35 700. Siffrorna visar inte att det har blivit svårare att få en gymnasieplats. Inträdesgränserna till gymnasiet varierar från år till år och per gymnasium, och utgående från ett enskilt år kan man inte dra några långtgående slutsatser om att inträdet till gymnasiet skulle ha blivit svårare eller om orsakerna till förändringarna i olika kommuner och gymnasier. Det finns inte heller grunder för att påstå att de nämnda ändringarna beror på att läroplikten träder i kraft.

Undervisnings- och kulturministeriet bereder uppföljningen av effekterna av läropliktsreformen i enlighet med regeringens förslag till läroplikt och riksdagens uttalanden. För närvarande finns det inte tillräckligt med information för att på ett tillförlitligt sätt bedöma hur reformen av läroplikten påverkar ansökan till gymnasiet för dem som slutför den grundläggande utbildningen och inledandet av gymnasiestudierna.

Regeringen har inlett ett kvalitets- och tillgänglighetsprogram för gymnasieutbildningen. I programmet stärks likabehandlingen och tillgängligheten inom gymnasieutbildningen. Ett mål är att alla unga har möjlighet att studera i gymnasiet och avlägga studentexamen oberoende av boningsort, familjebakgrund eller andra bakgrundsfaktorer. För genomförandet av programmet har sammanlagt 15 miljoner euro reserverats för åren 2021–2022.

Helsingfors 8.7.2021

Undervisningsminister Li Andersson